

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Ivsti Henningii Boehmeri, Icti, Potent. Regi Borvss. A Consil.
Int. Regim. Dvcat. Magdeb. Cancell. Director. Reg. Frideric.
Eivsdemqve Prof. Ivrr. ...**

Böhmer, Justus Henning

Halae Magdebvrgicae, MDCCLXXIII.

VD18 12136018

Cap. X. De Iure Imperantis Circa [...].

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-202771

CAP. X.

DE IVRE IMPERANTIS CIRCA

ἀδέσποτα.

§. I.

Status rerum *naturalissimus* r) consistit in eo, quod sint ἀδέσποτα, seu quod quidem hominum vñsibus inseruiant, a proprietate tamen omni alienæ sint.

§. II. Dominium itaque, corrupto statu generis humani id postulante s) demum introductum

Nam qui commercia agunt per territoria extranea, subsidia soluunt propter securitatem commerciorum, quam si non habeant, respublica eo ipso fidem illis tacite datam non seruat.

r) Et hoc est, quod Imp. in §. 1. I. de R. D. dicit, quasdam res esse *naturali iure* communes, cum Stoici sæpe *naturale* pro *statu naturali* sumant. Theologi contrarium sentiunt ex *Genes. II.* quasi statim Deus Adamo dominium dederit, ille vero hoc ad posteros translulerit. Sed has fabulas alii iam satis profligarunt. Dedit DEVS hominibus *facultatem*, rebus in medio positis vtendi, non *dominium* seu *proprietatem* in singulas res, quin magis voluisse videretur, vt inter homines *communes* essent, & in tantum cuiusvis vñsibus paterent, in quantum necessitas id postuleret.

s) Proprietatis origo est ex *inuidia* & *auaritia*, hæc enim denorat cupiditatem omnia sibi habendi & appropriandi, & ab abusibus rerum sibi appropriatarum alios excludendi. Multiplicato genere humano, & amore mutuo extincto, mox a communione recessum est, & singuli ad proprietatem inclinarunt, & quia *communio inter corruptos homines est mater litium*, non
alia

ductum est præcedente facto humano, i. e. *occupatione*.

§. III. Quæ vero occupata nondum sunt, nec commode occupari potuere, mansere in statu suo naturali, *z*) & sic *ἀδέσποτα* dicuntur.

§. IV. Quicquid itaque ab initio homines in res omnes iuris habuere, id, si in statu naturali considerantur, adhuc retinere, ut scilicet vacua a dominio, occupanti cedant. *u*)

§. V.

aliud medium tollendarum litium fuit, quam ut dominium rerum introduceretur, & agris termini ponerentur. Atque id *iuri gentium* adscribitur, quatenus absque dominii introductione non potuit subsistere generis humani quies. *Occupatio* autem est naturalissimus modus sibi res appropriandi, illas scilicet, ad quas occupandas ius naturæ omnibus facultatem dedit, quibus ita occupatis, alii ab usu eiusdem rei excluduntur. Et hoc est quod *Nerva* *ICtus* in l. i. §. i. de acquir. vel amitt. possess. dicit: *dominia rerum cepisse ex naturali possessione, quæ incipit ab occupatione.*

z) Huc pertinent insulæ in mari repertæ, & alia plura, quæ nondum occupata sunt. Inde recte *Boiocalus* apud *TACITVM* lib. XIII. *annal.* censet: *sicut cælum diis, ita terras generi mortalium datas, quæque vacuæ, eas publicas esse.* Imo nequidem omnia occupari potuerunt, vel quod proprietatem effugerent, vel quod non necesse fuerit, ut in eam redigerentur; quibus enim homines facile carere, vel absque discordia communiter uti poterant, facilius primæ suam retinere indolem, ut sunt vastus oceanus, terræ omnem inhabitationem perpetuam repudiantes &c.

u) Hæc enim est natura *τῶν ἀδέσποτων*, non quod acquiri non possint, sed quod hæcenus nondum sint occupata,

§. V. In statu ciuili receptum est, vt certus tractus terrarum, intra quem subsisteret res publica, *per vniuersitatem* occuparetur, & terminis circumscriberetur, x) qua occupatione facta,

cupata, & sic adhuc ante occupationem in statu suo naturali subsistant, donec ab aliis occupentur. Occupari autem non tantum possunt a *singulis* fundi, vel agri aliaque res mobiles & se mouentes, sed etiam ab *vniuersitate*, vel *populo* integri tractus terrarum, insulae, & districtus quidam ipsius maris, vt scil. tractum talem in vniuersum quidem possideant, & singuli deinceps intra illum tractum aliquid sibi rursus approprient. Contra hæc principia videtur peccasse Grotius, existimans, mare a gentibus acquiri, & in proprietatem reduci non posse, quod quidem de *vaso* mari haud negandum, bene tamen de *accolente*.

- x) Consistit quidem primario ciuitas in *unione subditorum*, nec ita præcite ad certam & perpetuam adstricta est sedem; vt tamen eo *stabilior tutiorque* fiat, nullum conuenientius medium esse potest, quam vt in certo loco constituatur & firmetur. Notæ interim sunt variae populorum migrationes, qui magis de raptu viuere, & nullibi subsistere, quam certam sibi sedem constituere amauerunt, vt interim reipublicam quandam inter se constituerint. De antiquis Germanis ipse TACITVS hæc memorat: Nullas Germanorum populis *urbes* habitari satis notum est, nec pati quidem inter se *munitas sedes*. Colunt *discreti ac diuersi*, vt *fontes*, vt *campus*, vt *nemus* placuit. De Sueuorum gente ita CÆSAR lib. IV. de bello Gallico c. 1. n. 7: Sic neque agricultura, neque ratio, neque usus belli intermittitur. Sed priuati ac separati agri apud eos nihil est, neque longius anno remanere vno in loco incolendi causa, licet. De Scythiis ARRIANVS rerum in Æ.

facta, quicquid intra illum tractum continetur, ad *republicam* spectat. 7)

§. VI. Sicuti autem quæ ab *uniuersitate* occupantur, ad illam *qua talem* quidem spectant; ita tamen ratio ordinis ciuilis postulauit, vt simul singulis peculiariter quædam res attribuerentur, & ita intra illum tractum *loca* quædam

indic. libr. ait: Scribe arationem non exercent, sed in plaustis degentes incertis sedibus vagantur, neque vrbes incolunt, quod etiam de Slaus memorat PROCOP. lib. 3. histor. Goth. Conf. DN. HERTIVS in elem. prua. ciuil. P. I. sect. 5. §. 18. Tales quoque olim Nomades fuisse, satis memoratum est. Verum postquam populi magis magisque cultiores redditi, certis tandem sedibus subsistere inceperunt, & tum quidem necessum fuit, certum tractum sibi appropriare, & terminis, quibus a vicinis distinguerentur, distinctis includere, quod territorium vocare solemus.

7) In hoc occupato tractu multæ quoque dantur *res singulorum*, sed quæ extra illas sunt, merito reipublicæ adscribuntur, & sic ad *adespora* stricte loquendi referri nequeunt. Dicuntur *adespora* quædam stricte, quæ ab omni proprietate vacua sunt; vt insula a nemine hætenus occupata, & hoc respectu, quæ intra territorium sunt, pro talibus haberi nequeunt, quippe quæ iam occupata sunt, quod terminorum circumscriptio indicat. Quædam *latius* ita dicuntur, quæ quidem per *uniuersitatem* occupata sunt, sed tantum ad *vsu promiscuos* singulorum adhuc conceduntur, & hoc sensu etiam, quæ intra territorium sunt, vt syluæ, montes, lapides, valles, loca deserta, antra, aliquando *adespora* dicuntur, quatenus singulorum vsibus post occupationem adhuc patent. Vnde nunc fluunt sequentes vsus.

x) Nam

dam *particularia* subditis assignarentur, quibus frui possent. z)

§. VII. Quæ autem subditis zz) haud assignata sunt, vel in eorum *proprietas* non venerunt, ad *republicam* pertinent, & in eius proprietate sunt. a)

§. VIII. Et ita penes imperantem est, an singulos ad promiscuum & communem harum rerum usum adhuc admittere, b) an eosdem

a) Nam quæ ratio ante conditas ciuitates homines induxit, ut, *multiplicato genere humano*, a communione recederent, hæc eadem eo magis, *introducitis ciuitatibus*, ubi homines cohabitant & arctius coniunguntur, postulabat, ut quilibet proprium quid haberet, nec in commune subditi agris & pascuis fruerentur. Cum enim status ciuitatum potissimum in *unione* tot hominum consistat, illa aliter conseruari non potuit, quam ut singulis sua particularis regio, ut ita loquar, attribueretur. Sic itaque quædam in republica pertinent ad *singulos*; quædam ad *republicam*, ut thesis sequens demonstrabit.

zz) Sub his etiam corpora, *collegia* & *uniuersitates* in republica comprehendo, utpote quæ instar *privatorum* & subditorum iudicantur, & ita bona eorum non sunt bona reipublicæ, sed *privata*.

a) Idem iudicium ferendum est de tractu maris occupati, & in dominium reipublicæ redacti, cum non tantum terræ, sed etiam maria sub reipublicæ dominium cadere possint, uti eleganter Cornelius van BYNKERSHOEK *diff. de dominio maris* ostendit.

b) Quamdiu imperans, quæ extra singulorum proprietatem in territoriis reperiuntur, sibi soli aut reipublicæ usibus non adscripsit, *communia* vocantur, & singulorum

Bæhmeri I. P. viii.

Nn

rum

dem ab illo excludere, & res illas in *usus publicos* conuertere velit.

§. IX. Intelligendum autem hoc tantummodo de illis, quæ ita intra territorium sita sunt, ut firmiter eidem cohæreant, c) quæ tantum per vniuersitatem occupata intelligi possunt: Ceteræ res hinc inde in territorio vacantes adhuc ad *ἀδέσποτα* proprie dicta referendæ sunt. d)

§. X.

rum vñbus patent, vti multis locis adhuc sunt lapicidinae ingentes, syluæ latissimæ &c. & hoc intuitu nullius dicuntur, h. e. non sunt in *privatorum* bonis, & sic nullius non absolute, sed respectiue vocantur: cum alias omnino reipublicæ sint. At quicquid in his imperans subditis indulget, hoc ex mera gratia facit, nec suo iure subditi vñum talem promiscuum prætereundum possunt. Quin potius suo iure imperans has res, reipublicæ proprias, suo fisco adscribit, quia ille rempublicam totam repræsentat, & eius imaginem gerit. Sic itaque ad rempublicam spectant montes, fontes publici, flumina, maria parua intra territorium sita, insulae in fluminibus natae, deserta, valles, lapicidinae, promontoria, viæ publicæ, loca alia ad singulos non pertinentia, mineralia, & alia subterranea &c.

c) Quas ad §. antec. recensui res, sunt tales, ut ad immobilia, quæ constanter & inseparabiliter tractui occupato cohærent, referantur, & ita cum sint pars territorii, simul quoque, integro tractu occupato, singulae res occupatae videntur, & hæcenus non sunt absolute *ἀδέσποτα*.

d) Sunt adhuc plures alia res, quæ territoriis non cohærent, & tamen ab omni omnino vacuæ sunt proprietate, ut sunt ferae bestiae, pisces in fluminibus, aues &c. Neque etiam quamdiu in hoc tractu vagantur, ad ipsum territorium pertinent, vel eius accessio-

§. X. Et hæ res naturali ratione cedunt occupanti. *dd*)

§. XI. Posse tamen subditos ab usu huius iuris, acquirendi scil. hæc ἀδέσποτα, excludi, vel inde pater, *e*) quod libertas naturalis per leges civiles ex *iusta ratione* restringi, determinari, & imperans illa usibus publicis applicare queat, quæ singulorum patrimonium non lædunt.

§. XII. Quin quod subditi eo ipso non priuentur iure quodam *questito*, sed tantum *acquirendo*, *f*) circa quod imperans facilius dispo-
nere potest.

§. XIII.

cessorium dici possunt, non magis ac avis in mea ar-
bore sedens mea esse intelligitur. Sunt itaque feras
adhuc omnino nullius ante omnem occupationem, nec
in dominio singulorum, nec reipublicæ.

dd) Sape dictum est, per conditas ciuitates non omnem
subditis adimi libertatem naturalem, & ita quoque non
debet censei, in statu civili indistincte ipso iure singu-
lis ius occupandi feras bestias ademptum esse, cum hoc
nullo modo rationibus civilibus aduersetur, & plures
gentes adhuc hodie vnice inde se alant.

e) Veteres Moralitæ valde desudarunt in eruenda iustitia
huius iuris. Disquisuerunt, quo iure princeps sibi
potuerit adscribere ius venandi seu occupandi feras be-
stias, vid. ZIEGLER *de iure mai. lib. 1. c. 14. §. 14.*
cum tamen venatio dicatur *iuris naturalis*. Sed tamen
non est iuris naturalis pro lege accepti, sed *libertatis*
naturalis, quæ tamdiu subditis salua manet, donec
iusta ex ratione subditis restringatur.

f) Ratio differentiæ est, quod ius *acquirendum* proprie

N n 2

non

§. XIII. Sic itaque iuste imperans sibi soli vindicat (I.) ius occupandi feras bestias, & vi huius iuris quoque recte de *iure venationum* disponit.

§. XIV. Asserto semel hoc iure, subditis haud amplius integrum est, prouocare ad libertatem naturalem, quin potius iam in crimen g) incidit, quod antea erat libertatis naturalis, nisi expressa concessio a Principe doceatur.

§. XV. Si de *concessione* constat, firmitus ius h) subditus habet, ac quidem antea ex *sola libertate*

non sit ius perfectum, *quæstum* enim denotat, quando res ad me iam spectat cum iure excludendi alios ab usu, & prohibendi, ne in eius præiudicium ab aliis quid inique fiat: Ibi non est res propria, vti hic: In iure acquirendo manent res *adiunctæ*.

g) Prohibitio pœnalis inducit delictum, licet ante res erat libertatis naturalis. Neque itaque amplius quis pro se præsumtionem habet, licet id negari non possit, tam diu pro *libertate subditorum* præsumi, donec de *prohibitione* constet; hæc autem si adsit, iam per se præsumtio cessat. Ex quo etiam fluit, quod stante prohibitione is, qui *ius venandi* exercet, concessionem imperantis pro se allegare & docere debeat, imo etiam hæc concessio solet plerumque esse restricta, quo casu quoque intra restrictionem exercenda est.

h) In *statu naturali* quilibet in suo venari poterat, in loco communi vero quilibet absque prærogativa, sed ubi quis illud exercet ex *speciali concessione*, non tantum in suo, sed etiam in omnibus illis locis, ad quæ concessio porrigitur, illud exercere potest. Manet tamen

bertate habere poterat, scilicet respectu *conciuium*. Respectu *imperantis* non idem obtinet, quippe qui ius *conuentionis* adhuc quandoque exercere potest, nisi expresse hoc etiam remisit; quamuis etiam ex aliis iustis causis illud reuocare valeat. Quicquid enim conceditur ab imperante, *subordinate* concessum esse intelligitur.

§. XVI. Ita vero sibi imperans ius venandi tribuere debet, vt subditi indemnes i) præstentur in aliis suis bonis.

§. XVII. Pertinet huc (II.) ius *vindicandi loca deserta & inculta, montes, siluasque*, cum hæ res per se proprie reipublicæ sint. k)

§. XVIII.

tamen penes principem semper suprema directio, quia regalia concedendo non indistincte ea *pruatiue* concessisse dici potest. Imo si imperans ius venandi intra certum locum *sua proprietatis* concessit, non sibi aliquid adimere, & suam libertatem venandi restringere voluisse, sed tantum prohibitionem, quoad subditos in genere factam, soluere & laxare ratione certæ personæ præsumitur. Aliud forsan dicendum, si princeps ius venandi nobilibus concedit in propriis fundis, quia hic *libertatem*, iis lege publica adeintam, restituit.

i) Sic itaque non iniqua est sententia exilimantium, principem teneri damnum rescire, quod a feris datum in frumento, dum eas capere nequeunt, ZIEGL. c. 1. §. 29.

k) Potest itaque de *montibus* vario modo disponere, vt & de *locis desertis*, illa aliis colenda concedere sub certis decimis, quod hodie fieri solet; dicitur talis ager *novalis Neubruch*, vnde recte dominus territorii talia suæ referuat concessionem, quemadmodum olim a Caesaribus

§. XVIII. Ex iure in sylvas dependent plura alia iura, quæ communiter iura *forestalia l)* appellari solent.

§. XIX. (III.) Sic etiam iura *subterranea & mineralia m)* omnis generis suo adscribere potest

in feudum data sunt, inde tot locis vocem *rode* tributum esse credunt, quod idem est quam *ausrotten*, quia locus incultus concessus fuit in feudum, ut in culturam reduceretur.

2) vid. MYLER AB EHRENBACH *de iure stat. & Princip. Imp. cap. 73. §. 1. seqq.* Huius iuris virtute imperans sylvis præficit præfectum, qui præcauet, ne per excisionem arborum eæ deuantentur, lignandi & pascendi usum in sylvis aliis concedit, statuta sylvestria condit, *Wald- und Forst-Ordnung*, exercet & prohibet ius glandis legendæ, aliasque utilitates, v. c. *Holz-Kohlen zu brennen, Pech, Tebr &c.* iurisdictionem item in Forestum exercet. &c.

*) Cum enim a singulis non possideantur, vel occupata sint, ad rempublicam spectant. Imo & hoc procedere puro, licet in priuatis bonis inueniantur, quia dominus fundi non statim possidet iure proprietatis mineralia, quod dominus fundi est, sicuti hoc argumentandi genere vitur Iureconsultus l. 3. D. de A. vel O. poss. Olim quidem hæc fodinæ priuati iuris fuere, & adhuc sunt, quamdiu imperans illas non sibi tribuit, l. 7. §. 13. fol. marr. Sed si lege publica excludit subditos ab usu iuris, aliud dicendum. Sic iam olim teste Suetonio c. 49. pluribus priuatis ius metallorum ademptum est. Deuictis regibus Macedoniae república Romana per PAVLVM pronunciauit, metalli, auri atque argenti non exerceri, ferri & æris permitti. LIVIUS lib. 45. cap. 29. Quemadmodum in Saxonia metalla minora priuatis concedi solent. De Philippo Rege

potest fisco, vt ad vsus publicos adhibeantur.

§. XX. Ita tamen hoc ius exercendum, vt illæsum maneat ius subditorum in fundis ad eos spectantibus.

§. XXI. (IV.) Ex hoc fundamento plures respublicæ sibi adscribunt *thesaurum*, n) qui itidem inter ἀδέσποτα refertur.

§. XXII. (V.) Item huc refero iura circa flumina, o) vi quorum omnes reditus ex fluminibus perceptibiles sibi adscribere potest.

LIBER

Rege Macedonum refert LIVIUS lib. 39. c. 24. quod metalla vetera intermissa recoluerit, & noua multis in locis instituerit.

- a) Omnis thesaurus habet quidem dominum, sed quia ignoratur, pro eo est ac si non adesset dominus. Neque recte dicimus, eum possidere thesaurum, qui possidet fundum, cum ne quidem is sciat, ibi latere thesaurum. Iam autem absurdum est, alicui tribuere dominium earum rerum, quæ ab ipso ignorantur. Quamdiu autem fisco non adscripti sunt, occupanti cedunt.
- o) Fluunt inde varia iura, quæ hic quidem in compendio referam, scilicet (1.) ius piscandi, (2.) ius insularum, (3.) ius aluei, (4.) ius alluionis, (5.) concessio-
nis aquæ ductus, (6.) concessionis molendini naualis, (7.) ius pontonem habendi, (8.) grana auri legendi, (9.) ius grana, (10.) iurisdictio in flumen, (11.) ius disponendi de navigatione, (12.) ius vectigal nauigan-
tibus imponendi &c.